

RAPPORT

Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI)
enligt Svensk standard SS 199000:2014

NATURVÄRDESINVENTERING AV TVÅ OMRÅDEN VID PATERNOSTER- RESPEKTIVE SÅGGATAN, STADSDELEN MAJORNA, GÖTEBORGS STAD



Pro Natura

November 2020



Rapport samt föreliggande arbete följer svensk
standard
SS 19000:2014 – Naturvärdesinventering
avseende biologisk mångfald (NVI)

Inventering, text och foto:

Örnborg Kyrkander Biologi & Miljö AB

Fredriksbergsvägen 1

521 47 Falköping

Telefon: 0768-35 85 09

e-post: britta.lidberg@ornborgkyrkander.se

Pro Natura

Träringen 66b

416 79 Göteborg

Telefon: 070-659 42 57

e-post: ola.bengtsson@pro-natura.net

Personal:

Kontaktperson och ansvarig handläggare: Ola Bengtsson, Pro Natura

Delaktiga i arbetet: Britta Lidberg, Örnborg Kyrkander Biologi & Miljö AB, Ola Bengtsson, Pro Natura

Beställare:

Göteborgs Stad, Stadsbyggnadskontoret

Kontaktperson: Åsa Åkesson

Framsida:

NVO 4 (ö), NVO 5 (n)

1. Sammanfattning	4
2. Uppdraget.....	5
2.1 Bakgrund	5
2.2 Syftet med NVI:n	5
2.3 Omfattning	5
3. Metodik	5
4. Allmänt om naturförhållandena	8
4.1. Geografi och bebyggelse	8
4.2. Naturförhållandena.....	9
4.3. Uppgifter om naturförhållandena från befintligt underlag	9
5. Beskrivningar av naturvärdesobjekt	10
6. Värdeelement	21
7. Analys av områdets känslighet för byggnation	23
8. Litteratur och källor	26
8.1. Skriftliga källor.....	26
8.2. Kartor	26
8.3. Databaser och internet	26
Bilaga 1: Karta över inventeringsområdet samt naturvärdesobjekten och deras naturvärdesklass	
Bilaga 2: Karta över förekommande naturtyper	
Bilaga 3: Karta över identifierade värdeelement	

1. Sammanfattning

Göteborgs Stad ska förtäta befintlig bebyggelse vid Paternoster- och Såggatan i Majorna med flerbostadshus. En detaljplan håller på att tas fram för området. I samband med detta har Pro Natura med underkonsult Örnborg Kyrkander Biologi & Miljö AB genomfört en naturvärdesinventering. Naturvärdesinventeringen ska svara på vilka naturvärden som finns inom området och utanför, dvs som har samband med planområdet. Inventeringen ska även innehålla en analys av områdets känslighet för byggnation.

Inventeringen utfördes i maj 2020 enligt Svensk standard 199000:2014 Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI). Detaljeringsgraden på inventeringen har varit detalj. Inventering har skett med tilläggen "naturvärdesklass 4", "värdeelement".

Inventeringsområdet består av två delytor på totalt ca 1,3 respektive 1,4 ha. I dessa har fem naturvärdesobjekt identifierats. Två av dessa med påtagliga naturvärde motsvarande klass 3 (totalt 1,03 hektar) och resterande tre med vissa naturvärden motsvarande klass 4 (totalt 0,76 ha).

Sammanlagt identifierades tre värdeelement. Ett särskilt skyddsvärt träd (grovt hålträd, klibbal), en bergssida samt ett äldre lövträd (ek).

Det aktuella inventeringsområdet är del av ytterkanterna av det stora grönområde som till stora delar utgörs av Änggårdsbergen och Slottsskogen som i förlängningen ingår i den s.k. Sandsjöbackakilen. Det norra delområdet omfattar södra delen av Godhemsberget med omgivande ädellövskogsbård. Det södra delområdet utgörs av två ädellövträdsområden, samt byggnader och hårdgjord yta.

Byggnadsplanerna omfattar exploatering av ädellövträdsklädda delar av två naturvärdesobjekt med klass 3 respektive 4. Ett genomförande av planerna innebär därmed en viss förlust av biologisk mångfald. För den norra delytan kan den nya bebyggelsen möjligen även innebära påverkan på ett större område genom beskuggning.

Arealmässigt är det små områden som ska bebyggas så den direkta påverkan är liten. Däremot läggs arealen till övriga småområden som exploateras och som naggar helheten i kanten, något som i förlängningen kan få större konsekvenser när stora grönområden krymper och fragmenteras.

2. Uppdraget

2.1 Bakgrund

Göteborgs Stad ska förtäta befintlig bebyggelse vid Paternoster- och Såggatan i Majorna med flerbostadshus. En detaljplan håller på att tas fram för området. Med bakgrund av detta har Göteborgs Stads stadsbyggnadskontor gett Pro Natura med underkonsult Örnborg Kyrkander Biologi & Miljö AB i uppdrag att genomföra en naturvärdesinventering.

2.2 Syftet med NVI:n

Naturvärdesinventeringen ska svara på vilka naturvärden som finns inom området och utanför, dvs som har samband med planområdet. Inventeringen ska även innehålla en analys av områdets känslighet för byggnation. Resultaten ska utgöra underlag till detaljplanearbetet.

2.3 Omfattning

Inventeringen omfattar en allmän beskrivning av inventeringsområdet bestående av två delområden på ca 1,3 respektive 1,4 ha, en naturvärdesinventering med en naturvärdesbedömning samt en analys av områdets känslighet för byggnation. Inventerat område redovisas på karta i figur 1 samt bilaga 1.

Naturvärdesinventeringen har utförts enligt Svensk standard, på fältnivå, med detaljeringsgrad detalj samt med tilläggen naturvärdesklass 4 och värdeelement.

Området besöktes för fältinventering den 20 maj av Britta Lidberg, Örnborg Kyrkander Biologi & Miljö AB.

3. Metodik

Naturvärdesinventeringen har genomförts enligt standarden för naturvärdesinventeringar (NVI) SS 199000:2014. För detaljer i denna hänvisas till standarddokumenten Svensk Standard SS 199000:2014 och Teknisk rapport SIS-TR 199001:2014.

Grunden i denna standard är att på ett transparent, upprepbart och väldefinierat sätt genomföra *naturvärdesbedömningar* vad gäller biologisk mångfald. Syftet med en naturvärdesinventering är att identifiera och avgränsa de geografiska områden i landskapet som är av positiv betydelse för biologisk mångfald samt att dokumentera och naturvärdesbedöma dessa. Ett områdes naturvärde redovisas genom att det tilldelas en

naturvärdesklass. Naturvärdesinventeringar kan genomföras med olika ambitionsnivåer beroende på syftet med inventeringen. Detta gäller huruvida fältarbete ska genomföras eller ej, vilken detaljeringsgrad inventeringen ska ha (vilken som är minsta obligatoriska karteringsenhet) och om inventeringen ska ha några tillägg (t.ex. identifiering av objekt med generellt biotopskydd, inventering av särskilda arter, identifiering och avgränsning av områden som har naturvärdesklass 4). I den aktuella inventeringen ingår tilläggen naturvärdesklass 4 och värdeelement. Detaljeringsgraden är detalj vilket innebär att objekt på 10 m² eller mer samt linjeformade objekt av 10 m eller mer och en bredd av 0,5 m eller mer ska eftersökas och identifieras.

En viktig princip i arbetet med naturvärdesinventering enligt standarden är att naturvärdesbedömningen ska utgå från två olika bedömningsgrunder – *bedömningsgrund art* och *bedömningsgrund biotop*. Den första avser i vilken grad arter och arters förekomst bidrar till naturvärdet. Den andra är en bedömning av hur biotopen bidrar till den biologiska mångfalden. De båda bedömningsgrunderna är naturligtvis beroende av varandra så att högre värde från biotopsynpunkt normalt leder till att området också har värden i form av artförekomster.

Ett viktigt begrepp vid användningen av arter som bedömningsgrund är begreppet *naturvårdsart*. Enligt standarden för naturvärdesinventeringar (NVI) så är naturvårdsart en art som indikerar att ett område har naturvärde eller som i sig själv är av särskild betydelse för biologisk mångfald. Detta är i linje med SLU Artdatabankens definition av begreppet (ArtDatabanken 2013). Enligt SLU Artdatabanken är naturvårdsarter ett samlingsbegrepp för skyddade arter, rödlistade arter, typiska arter, ansvarsarter, signalarter och nyckelarter. I standarden hanteras dock nyckelarter separat och ingår därmed inte i begreppet naturvårdsart. Signalarter markeras i listorna över naturvårdsarter med "S" och typiska arter med "T". Rödlistade arter markeras med artens rödlistningskategori, "NT", "VU", "EN", "CR" och "DD".

Viktiga faktorer vid bedömning av ett områdes biotopvärde är olika biotopkvaliteter såsom:

- Naturlighet
- Processer och störningsregimer
- Strukturer
- Element
- Kontinuitet
- Naturgivna förutsättningar
- Förekomst av nyckelarter
- Läge, storlek och form

Strukturer och element är av särskild betydelse vid bedömningen eftersom de är företeelser som kan uppfattas i fält. De används därför i många fall för att indirekt bedöma förekomst av andra biotopkvaliteter, som t.ex. naturlighet, processer och störningsregimer, kontinuitet, naturgivna förutsättningar och vissa nyckelarter.

Biotopens värde beror också på hur sällsynt och hotad den är.

I standarden finns också angivet hur olika *naturtyper* ska benämnas. En naturtyp är en sammanfattande benämning på en grupp biotoper med gemensamma kännetecken. I naturvärdesinventeringen grupperas biotoperna i följande naturtyper: Infrastruktur och bebyggd mark, täkt och upplag, park och trädgård, åkermark, äng och betesmark, igenväxningsmark, skog och träd, myr, fjäll, berg och sten, sandmiljö, grund marin mjukbotten, grund marin hårbotten, djup marin mjukbotten, djup marin hårbotten, biogent rev och bubbelrev, antropogen marin miljö, grund sjö, djup sjö, småvatten, vattendrag, antropogen limnisk miljö, havsstrand samt limnisk strand. Begreppet naturtyp används ibland, både i vanligt tal och i biologiska sammanhang, med något annorlunda betydelse. Ett exempel är Natura 2000 som använder naturtyp i en annan betydelse.

Ett viktigt resultat av en naturvärdesinventering är att *naturvärdesobjekt* identifieras, avgränsas, bedöms och beskrivs. Ett naturvärdesobjekt i en naturvärdesinventering är ett avgränsat geografiskt område med naturvärde, som utgörs av en dominerande naturtyp och som kan bedömas till en och samma naturvärdesklass. I standarden ska ett naturvärdesobjekt vara ett sammanhängande geografiskt område.

De naturvärdesklasser som används i naturvärdesinventeringen är:

- Naturvärdesklass 1 - högsta naturvärde
- Naturvärdesklass 2 - högt naturvärde
- Naturvärdesklass 3 - påtagligt naturvärde
- Naturvärdesklass 4 – visst naturvärde

De områden som redovisas i denna inventering är de som uppnått naturvärdesklass 4 eller högre.

I denna inventering nådde två områden upp till naturvärdesklass 3, påtagligt naturvärde, och tre områden naturvärdesklass 4, visst naturvärde.

Det område som inventerats samt de naturvärdesobjekt som identifierats framgår av bilaga 1. I bilaga 2 redovisas förekommande naturtyper.

Följande moment har utförts i NVI:n:

Förarbete

1. Sammanställning av tidigare dokumentation om naturen i inventeringsområdet.
2. Potentiella naturvärdesobjekt har avgränsats.
3. Fältkartor för arbetet där potentiella naturvärdesobjekt är markerade har tagits fram. Fältkartorna har innehållit en bakgrund med ortofoto – och har, vid utskrifter, varit i skalan 1:3 500.

Fältarbete

Inventering har genomförts i det område som redovisas i bilaga 1. I detta område har naturvärdesobjekt urskilts som tillhör naturtypen Skog och träd samt Berg och sten.

Rapportering

Rapporteringen följer standarden och för detaljer hänvisas till standarddokumenten. Om inga kommentarer anger annat så är redovisade naturvårdsarter noterade under denna naturvärdesinventering.

4. Allmänt om naturförhållandena

4.1. Geografi och bebyggelse

Det aktuella inventeringsområdet ligger i stadsdelen Majorna och är del av ytterkanterna av det stora grönområde som till stora delar utgörs av Änggårdsbergen och Slottsskogen. I förlängningen hänger dessa grönområden även ihop med Sandsjöbacka och ingår i den s.k. Sandsjöbackakilen som förbinder grönområdena hela vägen från centrala Göteborg till Kungsbacka.

Det södra delområdet, vid Paternostergatan, är del av ett sammanhängande grönområde som i anslutning till inventeringsområdet är av liknande karaktär. Genom smala övergångar har området även kontakt med grönområdena åt öster (Slottsskogen) och väster (Gråberget). Till stora delar omges det dock av bebyggelse i form av flerbostadshus. Det norra inventeringsdelområdet, som är en del av Godhemsberget, avgränsas söderut av den något större vägen Såggatan, i öst och väst av flerbostadshus och i norr fortsätter det med liknande naturmiljöer som inom inventeringsområdet.

4.2. Naturförhållandena

Båda delområdena utgörs i stort sett helt av urberg (SGU, 2020). I det södra delområdet kommer detta fram som kala hållar på några mindre områden men syns också i övrigt under det täta trädsiktet med främst ädellövträd. Det norra delområdet är betydligt mer kuperat och de centrala delarna som utgörs av kala berghällar varvat med bl.a. ljung och ett lägre träd- och buskskikt höjer sig över omgivningarna. Berget sluttar brant ner åt öst och väst och lite mindre brant åt söder fram till Såggatan där berget är sprängt till en lodrät yta. Nedanför området med öppna berghällar växer ädellövskog. Höjdskillnaden i det norra delområdet är ca 30 m.

Inom det södra delområdet ryms även Paternostergatan, parkeringar samt byggnader där olika verksamheter huserar. Bland lövträden finns även en lekplats. Utöver naturmarken omfattar det norra delområdet en mindre parkering i sydvästra hörnet.

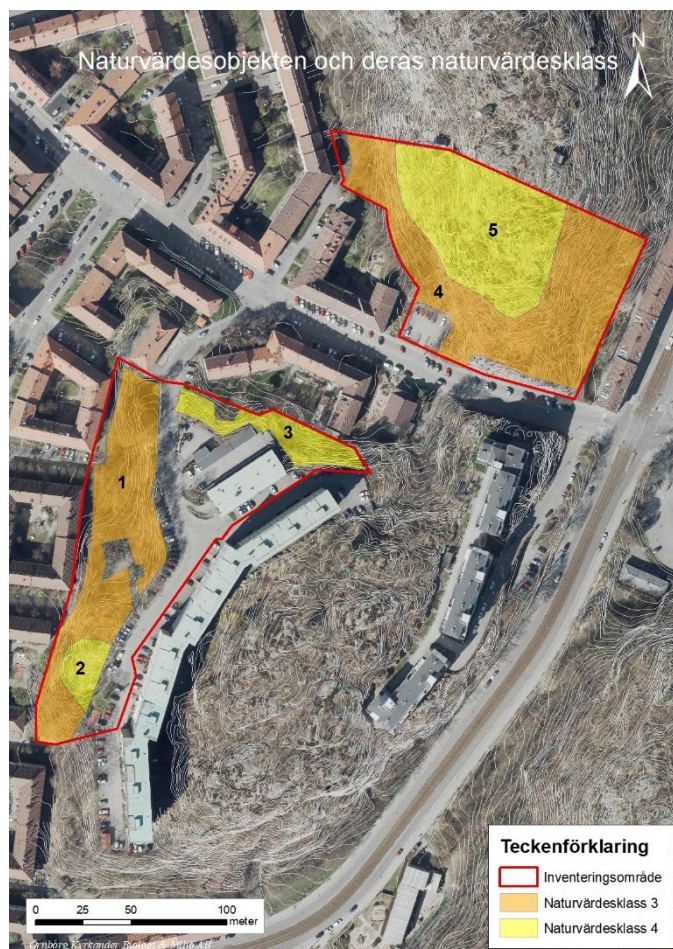
Enligt historiska ortofoton har området sett i stort sett likadant ut sedan 1960-talet (Lantmäteriet, 2020).

4.3. Uppgifter om naturförhållandena från befintligt underlag

Ingen del av det aktuella inventeringsområdet är beläget inom riksintresse för naturvård. Inom aktuellt inventeringsområde saknas särskilda områdesbestämmelser för Natura 2000, naturreservat, biotopskyddsområde eller liknande. I området finns inte heller några andra sedan tidigare identifierade naturvärden såsom t.ex. skyddsvärda träd. Området ingår dock i värdetrakt för skyddsvärda träd.

Inom det norra delområdet finns ett flertal fynd av naturvårdsarter rapporterade i Artportalen/Observationsdatabasen. Alla fynd av naturvårdsarter utgörs av rödlistade fåglar, de flesta förbiflygande men kråka och björktrast har rapporterats 2020 som stationära. Ett par av gråtrut rapporterades 2013 med parningsceremonier och samma år rapporterades två tornseglare som en observation i häckningstid och lämplig häckningsbiotop. Vid det södra delområdet har gråskimlig fladdermus rapporterats på lokalen Paternostergatan 2019. Samtliga fladdermöss är fridlysta i Sverige och är därmed naturvårdsarter.

5. Beskrivningar av naturvärdesobjekt



Tre naturvärdesobjekt av naturtypen Skog och träd samt två av naturtypen Berg och sten har identifierats inom det aktuella inventeringsområdet. Två av objekten har bedömts hysa naturvärden motsvarande klass 3, påtagligt naturvärde, och tre objekt naturvärden motsvarande klass 4, visst naturvärde.

Figur 1. Karta över inventeringsområdet och avgränsade naturvärdesobjekt samt deras naturvärdesklass (även som bilaga 1).

Naturvärdesobjekt (NVO) 1

Objekt-ID Paternostergatan 1	Naturvärdesklass 3
Inventeringsdatum 2020-05-20	Inventerare Britta Lidberg, Örnborg Kyrkander
Biotoper Ädellövskog	Areal 0,47 ha
Naturtyper Skog och träd	Natura 2000 naturtyper Uppfyller ej kriterier

Översiktlig beskrivning

Detta område utgörs av ett frodigt område med lövträd och -buskage på bergig mark. Trädskiktet domineras av lönn och alm. Andra trädslag som noterades var ek, björk, rönn, klibbal, ask och körsbär. Ask fanns i huvudsak som sly i rikliga uppslag tillsammans med sly av alm, och lönn. Bland buskarna noterades fläder, hagtorn, nypon, syren och snöbär.

Fältvegetationen utgjordes till stora delar av triviala gräs, löktrav, maskrosor och nejlikrot. I området växer murgröna som är en skoglig signalart. Den betecknas dock här som spridd från en stor prydnadsbuske med murgröna och har inte givits värde som naturvårdsart.

Inga äldre träd finns i området, från medelålders och neråt finns dock en åldersspridning. Död ved noterades endast på ett ställe i form av en grövre lönngren som fallit till marken. En klibbal som står i hörnet av lekplatsen är noterad som värdeelement, se vidare under avsnitt 6.

Bland träden var ett livligt fågeltjatter. Björktrastarna var de som noterades till störst antal. En blåmes häckade i en av de holkar som finns uppsatta i området. Två svartvita flugsnappare sjöng flitigt. Därutöver noterades pilfink, koltrast, bofink och ringduva inom området.



Figur 2. Död ved i det frodiga NVO 1.

Bedömningsgrund biotopvärde

Området är en värdefull biotop för vilda arter i stadsmiljön, inte minst som det utgör del av ett betydligt större grönområde. Det intensiva fågellivet i området är ett tydligt tecken på detta. Att trädskiktet till allra största del utgörs av ädellövträd är också positivt då dessa har fler arter knutna till sig jämfört med trivialträd.

Negativt för biotopvärdet är områdets begränsade areal samt dess långsmala form som gör att kanteffekterna ökar och därmed störningen från omgivningarna. Gångvägen och lekplatsen i anslutning till området samt de upptrampade stigar som finns ökar också störningsgraden. Området är även påverkat genom utfyllnad mot Paternostergatan och gamla stensättningar.

Sammantaget bedöms området hysa ett visst biotopvärde.

Bedömningsgrund artvärde

Av de noterade arterna är både björktrast och svartvit flugsnappare rödlistade som nära hotade (NT). Båda arterna uppehöll sig tydligt i området och miljön är sådan att de med stor sannolikhet kan tänkas häcka här. De svartvita flugsnapparens sång för att locka till sig honor och hävda revir är ett tydligt tecken på detta.

I artportalen finns fynd av gråskimlig fladdermus noterat vid Paternostergatan, fynden är från november 2019. Arten håller ofta till i staden under den mörkare tiden på året och bor då på vindar, i ventilationsutrymmen eller under takpannor. Observationerna är gjorda i form av ljudinspelningar från flygande individer och har inte knutits till något specifikt hus. Då arten inte kan sägas vara direkt knuten till grönområdet tas den inte upp som naturvårdsart i detta fall.

Både alm och ask förekommer rikligt i området. Båda är rödlistade, alm som akut hotad (CR) och ask som starkt hotad (EN). Då rödlistningen av dessa arter beror på sjukdom (almsjukan resp. askskottsjukan) ska de emellertid inte räknas som naturvårdarter.

Naturvårdsarter – egna fynd

Björktrast *Turdus pilaris* (NT)

Svartvit flugsnappare *Ficedula hypoleuca* (NT)

Sammantaget bedöms området hysa ett visst artvärde.

Sammanfattande naturvärdesbedömning

En sammanvägning av art- och biotopvärdet ger att området bedöms ha ett påtagligt naturvärde, klass 3.

Tidigare inventeringar

Utöver fynduppgifter i Artportalen finns inga uppgifter om tidigare inventeringar.

Lagligt skydd

Området i sig omfattas inte av något lagligt skydd sett till naturvärdena.

Inom naturvärdesobjektet finns en klibbal som är ett särskilt skyddsvärt träd i egenskap av att det är ett grovt hålträd. Om åtgärder som kan påverka trädet negativt planeras måste ett 12:6-samråd hållas med Länsstyrelsen, se mer under avsnitt 6.

Naturvärdesobjekt (NVO) 2

Objekt-ID Paternostergatan 2	Naturvärdesklass 4
Inventeringsdatum 2020-05-20	Inventerare Britta Lidberg, Örnborg Kyrkander
Biotoper Hällmark	Areal 0,06 ha
Naturtyper Berg och sten	Natura 2000 naturtyper Uppfyller ej kriterier

Översiktlig beskrivning

Det som avgränsats som NVO 2 är ett mindre område med berghällar utan trädskikt med undantag från ett lindbuskage. Mellan hällarna växer trivalt gräs, bergsyra, stinknäva m.m. Runt hällarna är en bård av buskage som sedan övergår i det högre trädskiktet som utgör NVO 1. Bården utgörs av nypon, oxbär, rönn samt sly av asp och ek.

Bedömningsgrund biotopvärde

Bården som utgör övergången mellan det täta trädskiktet och den öppna hällen är en miljö som uppskattas av inte minst småfågel. Att bården till viss del utgörs av blommande och bärande träd och buskar är positivt för pollinerande insekter och fåglar.

Bedömningen är att området hyser ett visst biotopvärde.



Figur 3. Berghällar i NVO 2.

Bedömningsgrund artvärde

Inga naturvårdsarter noterades till området som därmed bedöms ha ett obetydligt artvärde.

Sammanfattande naturvärdesbedömning

Sammantaget bedöms området hysa ett visst naturvärde, klass 4.

Tidigare inventeringar

Inga tidigare inventeringar i området är kända.

Lagligt skydd

Varken området i sig eller några element inom området omfattas av något lagligt skydd sett till naturvärdena.

Naturvärdesobjekt (NVO) 3

Objekt-ID Paternostergatan 3	Naturvärdesklass 4
Inventeringsdatum 2020-05-20	Inventerare Britta Lidberg, Örnborg Kyrkander
Biotoper Ädellövskog	Areal 0,12 ha
Naturtyper Skog och träd	Natura 2000 naturtyper Uppfyller ej kriterier

Översiktlig beskrivning

NVO 3 är en bitvis brant, utfylld, nordvänd slänt. Den nordöstra delen är dock plan mark. Hela området är trädklätt och bland trädslagen dominerar lönn och alm. Andra träd och buskar som noterades var oxel, ask, ek, rönn, björk och fläder. Träden har nått anseelig höjd men är ändå uteslutande av yngre ålder.

I en uppsatt holk hade blåmesen ungar.

Fältvegetationen är i den brantaste slänten obefintlig. I flackare delar förekommer lundgröe och löktrav rikligt.



Figur 4. Den planare nordöstra delen av NVO 3, med repstegen till trädkojan i förgrunden.

Delar av området utnyttjas av boende i de angränsande husen för kompost och trädgårdsodlingar, det mesta av detta har dock exkluderats ur naturvärdesobjektet. En stor trädkoja är uppsatt i de östra delarna där marken också är kraftigt upptrampad.

Bedömningsgrund biotopvärde

Området är en värdefull biotop för vilda arter i stadsmiljön, inte minst som det utgör del av ett betydligt större grönområde. Ädellövträd har fler arter knutna till sig jämfört med triviallövnträd. Detta värde ökar med trädens ålder men för att få kontinuitet i trädgenerationerna är det viktigt att det, som i detta område, finns yngre träd som på sikt kan ta över när de gamla dör.

Negativt för biotopvärdet är områdets begränsade areal samt dess långsmala form som gör att kanteffekterna ökar och därmed störningen från omgivningarna. De upptrampade stigarna och kojbygget vittnar också om mänsklig närvaro som i sig är en störning. Området är även påverkat genom utfyllnad.

Sammantaget bedöms området hysa ett visst biotopvärde.

Bedömningsgrund artvärde

Inga naturvårdsarter noterades till området som därmed bedöms ha ett obetydligt artvärde.

Sammanfattande naturvärdesbedömning

Sammantaget bedöms området hysa ett visst naturvärde, klass 4.

Tidigare inventeringar

Inga tidigare inventeringar i området är kända.

Lagligt skydd

Varken området i sig eller några element inom området omfattas av något lagligt skydd sett till naturvärdena.

Naturvärdesobjekt (NVO) 4

Objekt-ID Såggatan 1	Naturvärdesklass 3
Inventeringsdatum 2020-05-20	Inventerare Britta Lidberg, Örnborg Kyrkander
Biotoper Brantskog av ädellövrík typ	Areal 0,56 ha
Naturtyper Skog och träd	Natura 2000 naturtyper Uppfyller ej kriterier

Översiktlig beskrivning

Området utgörs av den lövträdsklädda bård inom inventeringsområdet som omger Godhemsberget. I den västra och södra delen är träd- och buskskiktet mer blandat med inslag av lönn, ek, asp, alm, körsbär, alm, apel, tysklönn, hassel, björk, sälg och nypon. Den östra sidan domineras däremot tydligt av lönn och ek men här finns också mycket sälg och ask. I mindre utsträckning finns även rönn, asp, tysklönn, alm, apel, slån m.m. i de östra delarna. Det

finns en viss variation i trädens ålderssammansättning, men de gamla träden saknas. Ett av de äldre, en relativt grov ek precis i kanten av bergskanten, har klassats som värdeelement i egenskap av äldre lövträd (se bilaga 3). Förutom att den har uppnått viss ålder och grovlek så har den även relativt grova döda grenar i kronan, till nytta för svampar, insekter m.fl. Även andra yngre träd med klenare död ved i kronorna noterades.

Godhemsberget reser sig brant upp i skydd av träden. På den östra sidan av berget är branterna sprängda, stora block ligger i sluttningen och bergväggarna innehåller mycket skrymslen och vrår. Här finns utrymme för mindre däggdjur, insekter, mollusker m.fl. att hitta livsmiljöer.

Bland träden fanns ett intensivt fågelliv och här noterades bl.a. pilfink, svarthätta, röstjärt, koltrast, skata, talgoxe, ringduva, gröngöling, björktrast och rödhake.



Figur 5. Östra delen av NVO 4. Ett träd har sågats upp i den lönn- och ekdominerade delen av området.



Figur 6. Branter på Godhemsbergets östra sida. I bilden skimtar även den grövre eken som identifierats som värdeelement.

Fältvegetationen är trivial med arter såsom lundgröe, vårbrodd, träjon, kirskål och ängskavle. En planta av storrams noterades vid den grövre eken.

En rishög har lämnats och markerats med en skylt för att informera om dess värde för den biologiska mångfalden.

Bedömningsgrund biotopvärde

Området är en värdefull biotop för vilda arter i stadsmiljön, inte minst som det utgör del av ett betydligt större grönområde. Att trädskiktet till allra största del utgörs av ädellövträd är också positivt då dessa har fler arter knutna till sig jämfört med trivialträd.

Negativt för biotopvärdet är områdets begränsade areal samt störningar i form av den trafikerade Såggatan och mycket folk som rör sig i området. Sammantaget bedöms området hysa ett visst biotopvärde.

Bedömningsgrund artvärde

Av de noterade arterna är björktrast rödlistad som nära hotad (NT). Miljön är sådan att den med stor sannolikhet kan tänkas häcka här. Storrams är en skoglig signalart. Björktrast, men även kråka (NT), har rapporterats som stationära i området och de kan förväntas vara knutna till de trädklädda miljöerna för sitt bobygge.

Naturvårdsarter – egna fynd

Björktrast *Turdus pilaris* (NT)

Storrams *Polygonatum multiflora* (skoglig signalart)

Naturvårdsarter – Artportalen

Kråka *Corvus corone* (NT), noterad som stationär 2020

Björktrast *Turdus pilaris* (NT), noterad som stationär 2020

Sammantaget bedöms området hysa ett visst artvärde.

Sammanfattande naturvärdesbedömning

Sammantaget bedöms området hysa ett påtagligt naturvärde, klass 3.

Tidigare inventeringar

Området omfattades av en naturvärdesinventering som gjordes 2013 av Naturcentrum på uppdrag av Stadsbyggnadskontoret, Göteborgs stad (Naturcentrum 2013). Inventeringen gjordes enligt Naturcentrums egen metod där naturvärden bedömdes utifrån en tregradig skala. Naturvärdesinventering enligt svensk standard var ännu inte framtagen. I inventeringen ingick det som i aktuell inventering benämns NVO 4 i ett objekt som fick klass 2, "höga naturvärden". En genomgång av inventeringsresultatet och metoden från 2013 ger att den bedömningen mycket väl kan motsvara en klassning av området som klass 3 enligt Svensk standard.

Även i inventeringen från 2013 noterades den grövre eken som extra värdefull.

Lagligt skydd

Varken området i sig eller några element inom området omfattas av något lagligt skydd sett till naturvärdena.

Naturvärdesobjekt (NVO) 5

Objekt-ID Såggatan 2	Naturvärdesklass 4
Inventeringsdatum 2020-05-20	Inventerare Britta Lidberg, Örnborg Kyrkander
Biotoper Hällmark	Areal 0,58 ha
Naturtyper Berg och sten	Natura 2000 naturtyper Uppfyller ej kriterier

Översiktlig beskrivning

Detta naturvärdesobjekt utgörs av de högre belägna delarna av inventeringsområdet på Godhemsberget. Här varvas öppna hällmarker med ljung- och gräsbevuxna partier och ett lägre träd- och buskskikt bestående av bl.a. oxel, ek, asp, alm och nypon. Enstaka hägg, slån och apel noterades också. I fältvegetationen noterades förutom ljung även bl.a. bergsyra, krustätel, vårbrodd och vårtätel.

Uppe på berget ligger stugor, mer eller mindre övergivna, och i anslutning till dessa finns förvildade trädgårdsväxter såsom parkslide, snöbär och syren. En stor mängd fingerborgsblommor växer också i anslutning till en av stugorna.

Ett par klenare döda träd på berget bidrar till stående död ved.

Bedömningsgrund biotopvärde

Området är en värdefull biotop för vilda arter i stadsmiljön, inte minst som det utgör del av ett betydligt större grönområde. I träd- och buskskiktet finns flera arter som blommar och sätter bär eller frukt vilket är positivt för bl.a. insekter och fåglar. Berghällarna är en miljö som ev kan hysa reptiler, t.ex. skogsödlor och kopparödlor, som kan värma sig här under soliga dagar. Inga reptiler noterades dock under fältarbetet.

Negativt är störningen från människor som vistas i området. Vid inventeringstillfället uppehöll sig flera personer i området och stigar m.m. vittnar om att det är relativt välfrekventerat.

Sammantaget bedöms området hysa ett visst biotopvärde.



Figur 7. NVO 5 med kala hällar, gräsbevuxna partier däremellan och ett lågväxande trädskikt.

Bedömningsgrund artvärde

Observationerna av gråtrut (Sårbar, VU) och tornseglare (Starkt hotad, EN) som rapporterades med häckningskriterier vid Godhemsberget 2013 får förmodas vara knutna till de mer öppna delarna av området, dvs NVO 5. För tornseglare avses med största sannolikhet taken på de närliggande husen som lämplig häckningsbiotop och inventeringsområdet är således inte avgörande för arten. Inte heller för häckningar av gråtrut bedöms inventeringsområdet vara av någon betydelse då det är så välbesökt av människor att en gråtrut inte skulle få vara tillräckligt ostörd för att häcka. Dessa tas därmed inte upp som naturvårdsarter för området.

Artvärdet bedöms sammanfattningsvis vara obetydligt.

Sammanfattande naturvärdesbedömning

Sammantaget bedöms området hysa ett visst naturvärde, klass 4.

Tidigare inventeringar

Området omfattades av en naturvärdesinventering som gjordes 2013 av Naturcentrum på uppdrag av Stadsbyggnadskontoret, Göteborgs stad (Naturcentrum 2013). Inventeringen gjordes enligt Naturcentrums egen metod där naturvärden bedömdes utifrån en tregradig skala. Naturvärdesinventering enligt svensk standard var ännu inte framtagen. I inventeringen ingick det som i aktuell inventering benämns NVO 5 i ett objekt som fick klass 3, "naturvärden". En genomgång av inventeringsresultatet och metoden från 2013 ger att den bedömningen mycket väl kan motsvara en klassning av området som klass 4 enligt Svensk standard.

Lagligt skydd

Varken området i sig eller några element inom området omfattas av något lagligt skydd sett till naturvärdena.

6. Värdeelement

I området påträffades tre värdeelement. Dessa beskrivs nedan och redovisas på karta i bilaga 3.

I NVO 1, invid lekplatsen, står ett hålträd som har en diameter av 50 cm, detta innebär att det faller inom Naturvårdsverkets definition på särskilt skyddsvärt träd i form av grovt hålträd (Naturvårdsverket, 2012). Trädet är en klibbal som även har stamskador med blottad ved, i den blottade veden syns insektshål.

Åtgärder som kan komma att påverka särskilt skyddsvärda träd negativt innebär en risk för väsentlig förändring av naturmiljön och ska därmed samrådask med Länsstyrelsen, detta enligt 12 kap, 6 § miljöbalken.



Figur 8. Klibbalen som är ett grovt hålträd.



Längst i öster inom NVO 3 finns en mindre bergssida med gott om sprickor som skapar livsutrymmen för mindre djur av allehanda slag. Berget ligger skyddat av trädens lövtak och dessutom vänt mot norr vilket gör att det skapas en fuktig miljö, detta gynnar t.ex. mollusker som kan trivas här.

Figur 9. Bergssida med sprickor.

Inom NVO 4 står en grövre ek precis nedanför de östra bergbranterna. Stammens diameter är 88 cm vilket gör att den inte når upp till definitionen av jätteträd och därmed särskilt skyddsvärt träd. Med sin grovlek och inte minst i och med att den har gott om grov död ved i kronan bedöms den ändå utgöra ett värdeelement av typen äldre lövträd.



Figur 10. Grövre ek med mycket död ved i kronan.

7. Analys av områdets känslighet för byggnation

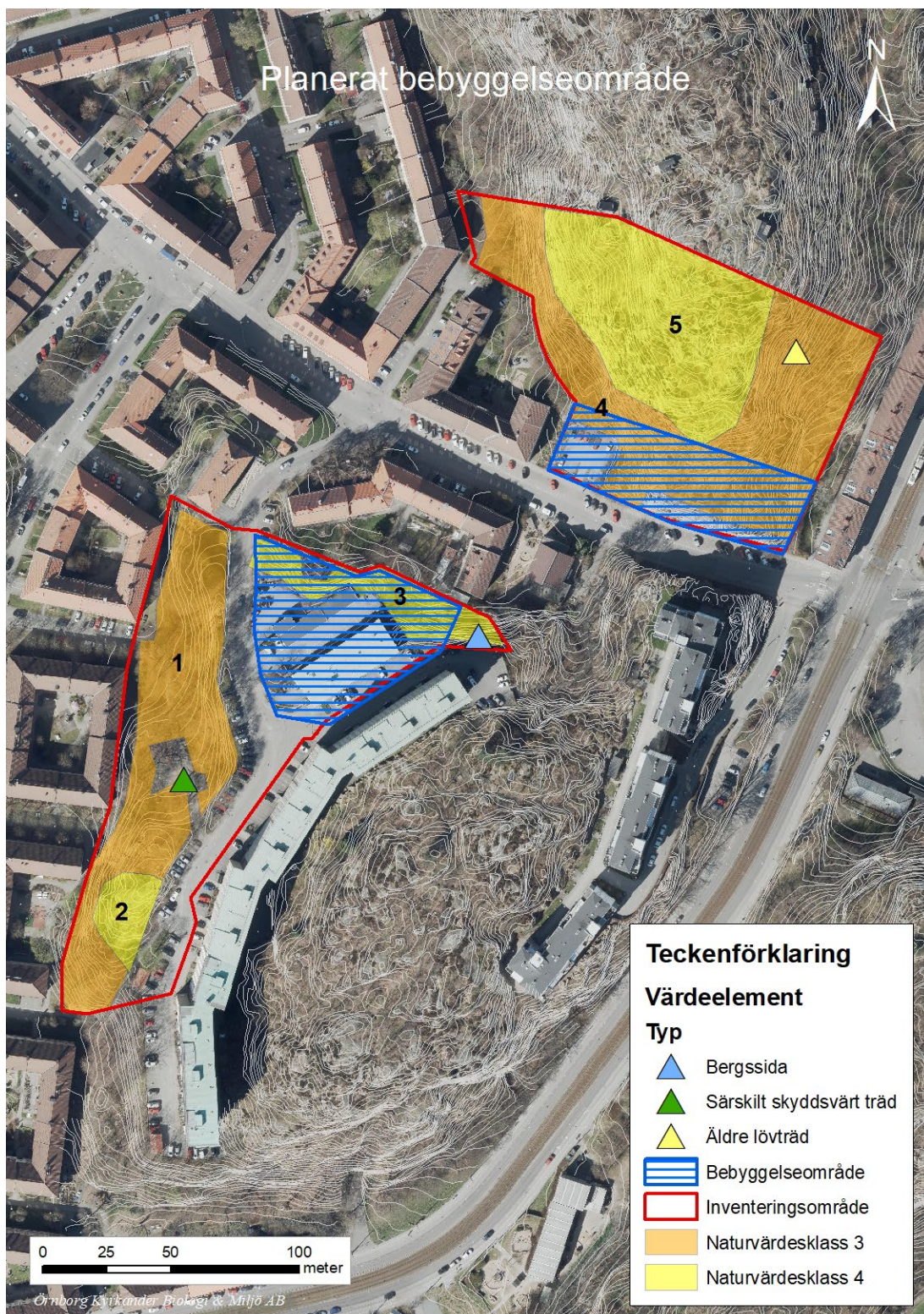
Objekt i naturvärdesklass 3 och 4 utgör generellt områden som i sig själva inte behöver vara av särskild betydelse (klass 3) eller betydelse (klass 4) för att upprätthålla biologisk mångfald på regional, nationell eller global skala (Swedish Standards Institute (SIS) 2014). Dock är det av särskild betydelse (klass 3) respektive betydelse (klass 4) att den totala arealen av dessa områden tillsammans med deras ekologiska kvalitéer bibehålls eller förbättras i landskapet. I ett lokalt perspektiv bidrar naturvärdesobjekt i klass 3 och 4 i hög grad till den biologiska mångfalden eftersom dessa områden hyser förutsättningar och livsmiljöer för en mångfald av arter, till skillnad från områden som inte klassas som naturvärdesobjekt alls.

Att bebygga de delar av inventeringsområdet som har klassats som naturvärdesobjekt kommer innebära en viss förlust av biologisk mångfald. Detta är mer påtagligt för de naturvärdesobjekt som utgörs av ädellövskog. Det planerade bebyggelseområdet överlappar NVO 3 och NVO 4 som båda är ädellövskog. Det inventerade området utgör en del av ett större, mer eller mindre sammanhängande lövskogsområde som bland annat omfattar Slottsskogen/Änggården i öster och Gråberget i väster. Lövskogsmiljöerna vid Såggatan har en viss funktion som kopplingslänk mellan dessa båda områden. Att lövskogsmiljöerna inom inventerat område har kontakt med större grönområden innebär dessutom att de har högre naturvärden än om de skulle legat isolerade helt omgivna av bebyggelse. Detta genom att fler arter kan nyttja ett större sammanhängande område och att kontakten mellan olika populationer av olika arter innebär att de kan interagera med varandra vilket skapar hållbarare ekosystem. Det bör dock framhållas att den allra största delen av lövskogsmiljöerna inom de inventerade områdena domineras av yngre träd och att äldre träd till största delen saknas, detta är särskilt påtagligt för NVO 3. Död ved, en annan faktor av betydelse i detta sammanhang, förekommer i viss omfattning, men inte alls i den omfattning som förekommer i äldre skogsbestånd och i mycket liten grad i de delar som ska bebyggas. Detta gör att de inventerade lövskogsmiljöernas ekologiska funktion som kopplingslänk främst omfattar arter som kan hålla till godo med yngre skogsbestånd. Dessa arter är som regel vanligare i landskapet.

Sett till det planerade bebyggelseområdet (se figur 11) utmed Såggatan utgörs det till viss del av den befintliga parkeringsplatsen och den sprängda bergssidan ut mot Såggatan som inte klassats som naturvärdesobjekt, men också en del av NVO 4 (naturvärdesklass 3) kommer tas i anspråk. Inverkan är i någon mån negativ då träd och buskar i NVO 4 måste tas ned med påföljande konsekvenser för t.ex. trädhäckande fåglar. Positivt är ändå att

det berör en relativt liten yta. Det planerade huset är tänkt att bli ca 4-6 våningar högt och med dess placering i öst-västlig riktning söder om Godhemsberget kan dess skuggande effekt påverka ett större område som även omfattar NVO 5 (naturvärdesklass 4). Insekter söker sig gärna till blommor i soliga, varma miljöer och blommande arter såsom hägg och slån trivs också bäst med mycket sol. Med beskuggning från huskroppen finns en viss risk att blomningarna inte bli lika intensiva och området att bli mindre attraktivt för pollinerare. Likaså kommer berghällarna inte värmas lika mycket av solen vilket missgynnar eventuella reptiler. Hur stor denna påverkan kommer bli är svårt att säga. Husets placering innebär även att det kan utgöra en barriär i den gröna länken mellan Godhemsberget och grönområdena söder om Såggatan.

Vid Paternostergatan är bebyggelseområdet till största del planerat till ytan där det redan idag står byggnader. Det kommer emellertid även ta i stort sett hela NVO 3, med naturvärdesklass 4, i anspråk. Dock berörs inte den östligaste delen av NVO 3 där ett värdeelement i form av en bergssida identifierats. Den negativa påverkan som blir på den biologiska mångfalden om NVO 3 bebyggs enligt planerna är framförallt att ännu ett grönområde i stadsmiljö försvinner. Det är ett arealmässigt litet område så den direkta påverkan är liten. Däremot läggs arealen till övriga småområden som exploateras och som naggar helheten i kanten, något som i förlängningen kan få större konsekvenser när stora grönområden krymper och fragmenteras. Det sistnämnda resonemanget gäller även för den del av NVO 4 där planer finns för byggnation.



Figur 11. Karta där det planerade bebyggelseområdet framgår. Kartan visar även höjdkurvorna.

8. Litteratur och källor

8.1. Skriftliga källor

ArtDatabanken 2013: Naturvårdsarter. – ArtDatabanken rapporterar 14, SLU.

ArtDatabanken 2015: Rödlistade arter i Sverige 2020. – ArtDatabanken, SLU.

Jordbruksverket 2005: Ängs- och betesmarksinventeringen – inventeringsmetod.
Jordbruksverket Rapport 2005:2.

Jönsson, C. 2009: Ny metod för kontinuerlig naturtypskartering av skyddade områden (KNAS). – Metria Geoanalys. 2009.

Naturcentrum AB 2013: Inventering av naturvärden och förutsättningar för mindre hackspett runt Godhemsberget, Majorna, Göteborgs stad. Stadsbyggnadskontoret, Göteborgs stad.

Naturvårdsverket 2012: Åtgärdsprogram för särskilt skyddsvärda träd. Rapport 6496.

SIS Swedish Standards Institute 2014: Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI). Genomförande, naturvärdesbedömning och redovisning. – Svensk Standard SS 199000:2014.

SIS Swedish Standards Institute 2014: Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI). Komplement till SS 199000. – Teknisk rapport SIS-TR 199001:2014.

Skogsstyrelsen 2014: Handbok för inventering av nyckelbiotoper. Skogsstyrelsen, Jönköping.

8.2. Kartor

Ortofoto erhållet av Göteborgs Stad.

8.3. Databaser och internet

Artportalen – Rapportsystem för växter, djur och svampar:

<https://artportalen.se/>

Informationskartan Västra Götaland (Länsstyrelsen):

[https://ext-](https://ext-geoportal.lansstyrelsen.se/standard/?appid=023f6dde755f41c5a719b111ddfb80ed)

[geoportal.lansstyrelsen.se/standard/?appid=023f6dde755f41c5a719b111ddfb80ed](https://ext-geoportal.lansstyrelsen.se/standard/?appid=023f6dde755f41c5a719b111ddfb80ed)

Lantmäteriets – Historiska ortofoton:

[https://www.lantmateriet.se/sv/Kartor-och-geografisk-](https://www.lantmateriet.se/sv/Kartor-och-geografisk-information/geodataprodukter/produktlista/historiska-ortofoton/)

[information/geodataprodukter/produktlista/historiska-ortofoton/](https://www.lantmateriet.se/sv/Kartor-och-geografisk-information/geodataprodukter/produktlista/historiska-ortofoton/)

Länsstyrelsernas geodatakatalog:

<https://ext-geodatakatalog.lansstyrelsen.se/GeodataKatalogen/>

Naturvårdsverkets kartverktyg Skyddad natur:

<http://skyddadnatur.naturvardsverket.se/>

Sveriges Geologiska Undersöknings visningstjänster:

<https://sgu.se/produkter/geologiska-data/vara-data-i-visningstjanster/>

Skogsstyrelsens kartdatabas:

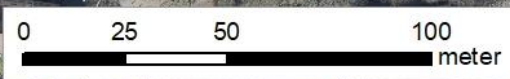
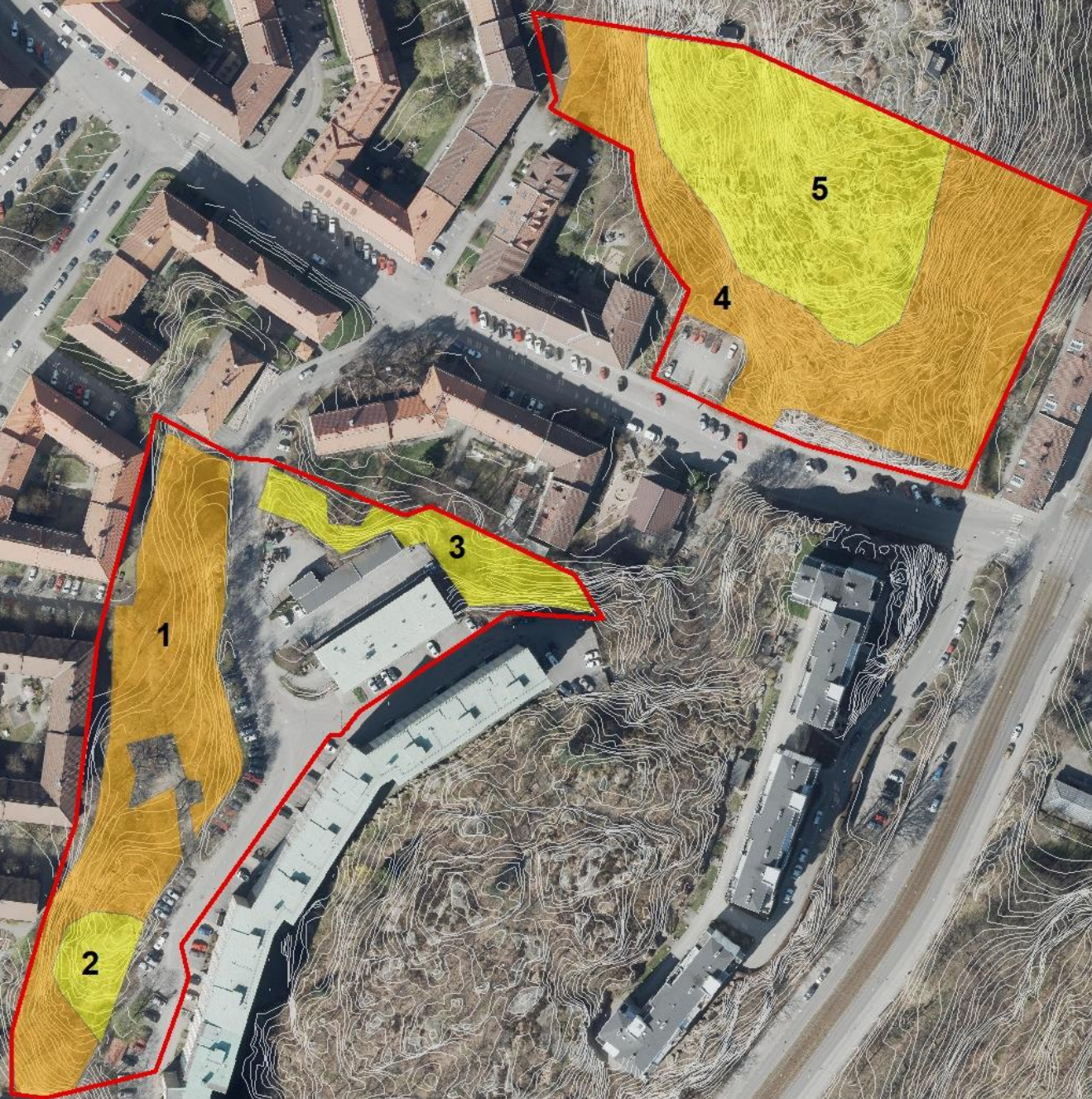
<https://kartor.skogsstyrelsen.se/kartor/>

Utförare Örnborg Kyrkander Biologi & Miljö AB Pro Natura Handläggare Örnborg Kyrkander Britta Lidberg Handläggare Pro Natura Ola Bengtsson	Dokumentnamn Naturvärdesinventering av två områden vid Paternoster- respektive Såggatan, stadsdelen Majorna, Göteborgs Stad	Sidnummer (antal sidor) 27 (27)
		Datum 2020-11-10
		Version 1:2

BILAGA 1

Karta över inventeringsområdet samt naturvärdesobjekten och deras naturvärdesklass. I kartan visas även höjdkurvorna i området.

Naturvärdesobjekten och deras naturvärdesklass



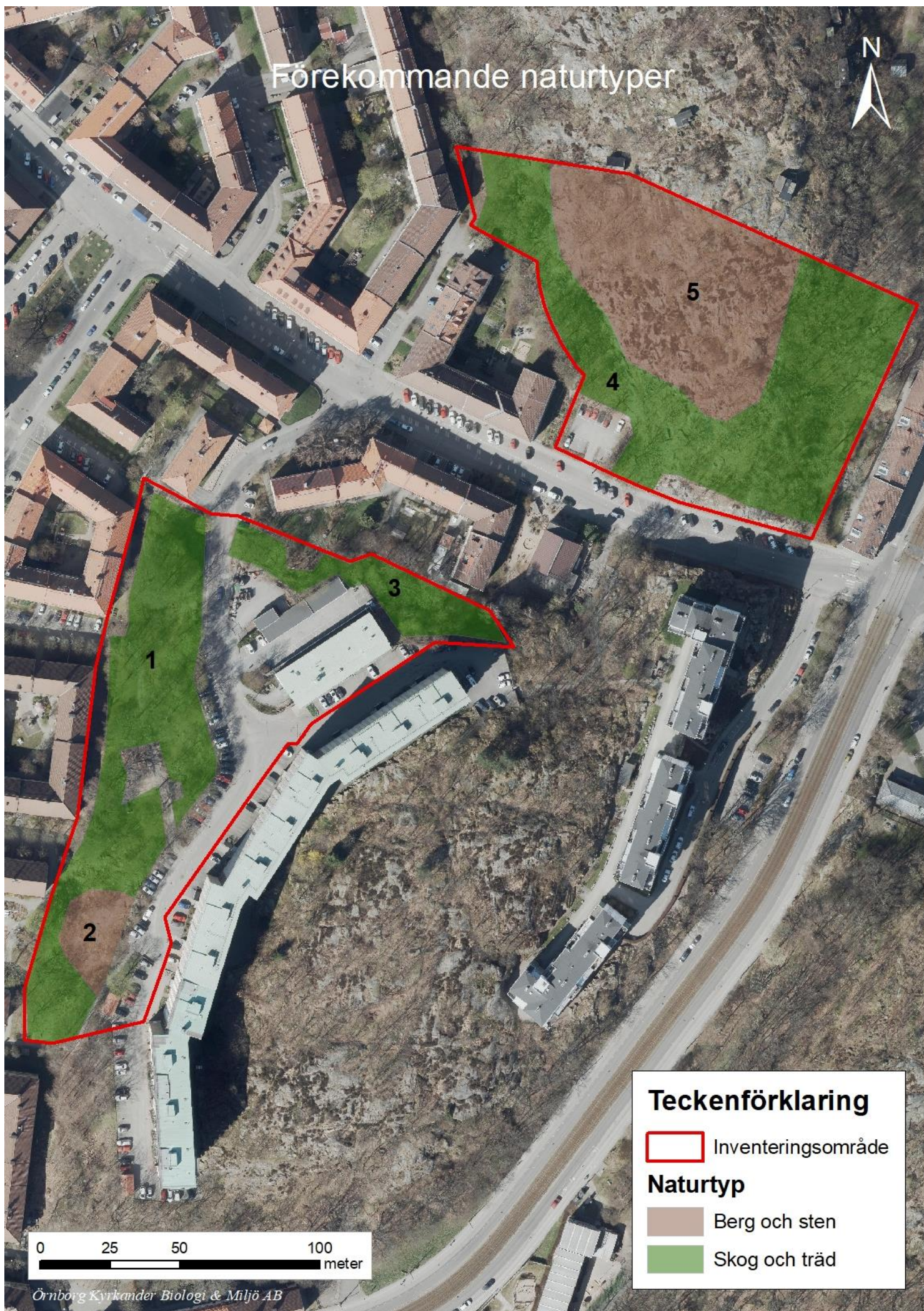
Teckenförklaring

-  Inventeringsområde
-  Naturvärdesklass 3
-  Naturvärdesklass 4

BILAGA 2

Karta över förekommande naturtyper

Förekommande naturtyper



Teckenförklaring

 Inventeringsområde

Naturtyp

 Berg och sten

 Skog och träd

0 25 50 100
meter

BILAGA 3

Karta över identifierade värdeelement. I kartan visas även höjdkurvorna i området.

Värdeelement



Teckenförklaring

-  Inventeringsområde
-  Naturvärdesklass 3
-  Naturvärdesklass 4

Värdeelement

Typ

-  Bergssida
-  Särskilt skyddsvärt träd
-  Äldre lövträd

0 25 50 100 meter